

Maciej KALISKI*, Marcin KRUPA**, Andrzej Sikora***, Adam SZURLEJ****

Obecny stan prawny związany z poszukiwaniem i wydobyciem gazu ziemnego, w tym gazu z łupków

Streszczenie: Autorzy opisali obecną sytuację (dokument określa linię stanu polskiego prawa jako podstawy do dalszych dywagacji na koniec kwietnia 2012 r.) w polskim systemie prawnym, skupiając się głównie na problemach, które mogły się pojawić lub pojawiają się w okresie od momentu pozyskania koncesji na poszukiwanie lub wydobywanie gazu z łupków w Polsce. Jako że opis warunków, sposobu i zakresu udzielanych koncesji na poszukiwanie lub wydobywanie węglowodorów jest dostatecznie sprecyzowane na stronach Ministerstwa Środowiska, autorzy zdecydowali się nie opisywać tego procesu prawnego i administracyjnego. Dokument jest napisany przez inżynierów (nie przez prawników) dla lepszego zrozumienia procesów i po to, aby czytelnik mógł odnaleźć ducha polskiego prawa. Dokument jak już wspomniano nie dotyczy samego procesu pozyskania koncesji, ale przede wszystkim pokazuje zagrożenia i problemy, które są związane przy tej okazji między innymi z ochroną środowiska (ocena oddziaływania na środowisko), planem ruchu zakładu górniczego, zarządzaniem programem odpadów wydobywczych, pozwoleniami wodnoprawnymi i na budowę oraz innymi dokumentami w tym decyzjami administracyjnymi związanymi z poszukiwaniem i wydobyciem gazu ziemnego z łupków. Autorzy w dokumencie zamieścili kilka wykresów ze schematami blokowymi przy- kładowych procedur administracyjnych, aby zilustrować proces i ułatwić poruszanie się nowych inwestorów – tzw. *upstreamers* w polskim środowisku prawnym dedykowanym poszukiwaniom i eksploatacji węglowodorów. Osobny rozdział poświęcony jest kwestiom podatkowym. Analiza (bardzo krótka) usług związanych z po- szukiwaniem i wydobyciem gazu ziemnego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem gazu ziemnego z niekonwencjonalnych źródeł – w szczególności gazu ziemnego z łupków – jest wartością dodaną artykułu. Ponieważ wymogi prawne związane z realizacją prac geologicznych w Polsce będą się zmieniać w bardzo bliskiej przyszłości, opracowanie pokazuje aktualne *status quo* w celu wzmocnienia wiedzy nowych podmiotów o rynku polskim tak, aby były lepiej przygotowane do nowych przepisów i możliwych rozwiązań, które mogą być realizowane w Polsce.

Słowa kluczowe: gaz ziemny, gaz z łupków, raport, rozporządzenie, ustawa, prawo, opłata eksploatacyjna, obszary i tereny górnicze

* Prof. dr hab. inż., AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu, Kraków.

** Mgr, Instytut Studiów Energetycznych Sp. z o.o

*** Dr inż., Instytut Studiów Energetycznych Sp. z o.o., e-mail: andrzej.sikora@ise.com.pl

**** Dr inż., AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, Wydział Energetyki i Paliw, Kraków; e-mail: szua@agh.edu.pl

The current legal environment surrounding the exploration and production of natural gas, including gas from shale

Abstract: This article describes the current situation (as of April 30th, 2012) in the Polish legal system related mainly to the problems which can occur or will arise during the period of petitioning for exploration or production rites for shale gas in Poland. As the exact description of the conditions, manner, and scope of licenses granted for prospecting or mining is sufficiently described in the pages of the Ministry of Environmental Protection, the article does not include this legal and administrative process. This text has been prepared by engineers, rather than by lawyers, for better understanding of the processes and to provide a common sense approach to understanding Polish law. The article, notably, does not touch on the granting process itself, but characterizes the risks and challenges associated with environmental protection (environmental impact assessment), planning of a mining plant, programs for managing extractive wastes, water permits, building permits, and other documents and administrative decisions related to the exploration and production of natural gas from shale. As an example, the article presents several charts with a block diagram to illustrate a process and facilitate the movements of investors – “upstreamers” in the Polish legal environment dedicated to the exploration and exploitation of hydrocarbons. A separate chapter is devoted to tax issues. Also included is a brief analysis of the available services related to exploration for and production of natural gas in Poland, with a particular focus on natural gas from unconventional sources, specifically, natural gas from shale. As the legal requirements related to the implementation of geological work in Poland seem likely to change in the near future, the article describes the current status in order to strengthen the knowledge of new entrants into the Polish market, to make them better prepared for the new regulations with possible solutions which can be implemented in Poland.

Key words: natural gas, shale gas, report, regulation, act, the law, royalty, areas and mining areas

Wprowadzenie

Podstawę prawną realizacji przedsięwzięć związanych z poszukiwaniem i eksploatacją niekonwencjonalnych złóż gazu stanowią następujące akty prawne:

- Ustawa Prawo geologiczne i górnicze wraz z wydanymi na jej podstawie rozporządzeniami z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2011 nr 163 poz. 981),
- Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2008 nr 25 poz. 150),
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227),
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko z dnia 9 listopada 2010 r. (Dz.U. z 2010 nr 213 poz. 1397),
- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2009 nr 151 poz. 1220),
- Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2010 nr 185 poz. 1243),
- Ustawa o odpadach wydobywczych z dnia 10 lipca 2008 r. (Dz.U. z 2008 nr 138 poz. 865),
- Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz.U. z 2012 poz. 145),
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. z 2003 nr 80 poz. 717),
- Ustawa Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz.U. z 2010 nr 243 poz. 1623).

Podstawowymi i najważniejszymi aktami administracyjnymi (decyzjami) umożliwiającymi prowadzenie poszukiwań i wydobywania gazu ziemnego są oczywiście koncesje:

- na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopaliny,
- na wydobywanie złóż kopaliny.

Dokładny opis warunków, trybu i zakresu udzielanych koncesji na prowadzenie prac poszukiwawczych czy wydobywczych opisany jest dostatecznie na stronach Ministerstwa Środowiska www.mos.gov.pl.

W artykule przedstawiono pozostałe wymagania administracyjne związane z działalnością poszukiwawczą i wydobywczą oraz aspekty podatkowe i fiskalne dotyczące eksploatacji złóż węglowodorów. Powiązania procesu koncesyjnego i pozostałych aktów administracyjnych prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wymogi prawne związane z realizacją prac geologicznych

Table 1. Legal requirements related to the implementation of geological work

Etap prac geologicznych	Koncesja	Podstawa udzielenia koncesji	Dodatkowe decyzje administracyjne konieczne do realizacji prac geologicznych
Poszukiwawcze – badania wstępne	koncesja na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopaliny	wygrany przetarg (wcześniej także w trybie bezprzetargowym) lub na wniosek zainteresowanego podmiotu umowa użytkowania górniczego, zatwierdzony cel, zakres i rodzaj prac geologicznych, w tym projekt robót geologicznych	decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach decyzja o warunkach zabudowy (gdy brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego) pozwolenia wodnoprawne pozwolenie na budowę inne decyzje, w tym z zakresu gospodarki odpadami
Poszukiwania szczegółowe (sejsmika, odwierty poszukiwawcze)			
Rozpoznanie wstępne i szczegółowe (odwierty ocenne, rejestry i testy otworów)			
Rozwój wydobywania (odwierty produkcyjne, infrastruktura na polu)	koncesja na wydobywanie kopaliny	na wniosek zainteresowanego podmiotu na bazie zatwierdzonej dokumentacji geologicznej z prac poszukiwawczych oraz zaakceptowanego projektu zagospodarowania złoża lub poprzez wygrany przetarg, umowa użytkowania górniczego	decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach decyzja o warunkach zabudowy (gdy brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego) pozwolenia wodnoprawne pozwolenie na budowę inne decyzje, w tym z zakresu gospodarki odpadami
Wydobycie surowca			

Źródło: Opracowanie własne

1. Regulacje związane z ochroną środowiska

Zgodnie z obowiązującymi w Polsce regulacjami w zakresie ochrony środowiska realizacja przedsięwzięć związanych z poszukiwaniami i wydobywaniem złóż kopalin jest objęta procedurą oceny oddziaływania danego przedsięwzięcia na środowisko. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie... (dalej OOŚ) ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko definiuje jako postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia, obejmujące w szczególności:

- weryfikację raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii i uzgodnień,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, to ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko ograniczona do badania oddziaływania danego przedsięwzięcia na ten obszar. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko, określa rozporządzenie Rady Ministrów z 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i dzieli je na następujące grupy:

- przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. grupa I)
  - dla tych przedsięwzięć ocena oddziaływania na środowisko jest obowiązkowa,
- przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. grupa II) – dla tych przedsięwzięć ocena oddziaływania na środowisko jest fakultatywna, co do obowiązku przeprowadzenia oceny rozstrzyga organ prowadzący postępowanie na wstępnym etapie procedury – kwalifikacji do oceny tzw. *screeningu*.

Dla obu rodzajów przedsięwzięć zawsze wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Zgodnie z ustawą OOŚ (art. 72) wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następuje przed uzyskaniem tzw. decyzji inwestycyjnych, do których zalicza się m.in.:

- koncesje na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin,
- koncesje na wydobywanie kopalin ze złóż,
- decyzje określające szczegółowe warunki wydobywania kopaliny,
- decyzje o pozwoleniu na budowę,
- decyzje o zatwierdzeniu projektu budowlanego,
- decyzje o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych,
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Zatem decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć objętych rozporządzeniem Rady Ministrów będzie pierwszą decyzją administracyjną wymaganą w procesie inwestycyjnym. Taką decyzję inwestor jest zobowiązany załączać do wniosku o uzyskanie kolejnych wyżej wymienionej decyzji. Przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko objęte rozporządzeniem Rady Ministrów związane z poszukiwaniem i eksploatacją niekonwencjonalnych złóż gazu to:

- Przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:
  - wydobywanie ze złoża gazu ziemnego, ropy naftowej oraz jej pochodnych, jeżeli wydobyta ilość kopaliny wynosi więcej niż 500 Mg na dobę w przypadku ropy i jej naturalnych pochodnych lub więcej niż 500 000 m³ na dobę (czyli 182,5 mln m³/rok) w przypadku gazu ziemnego oraz wydobywanie ropy naf-

towej i jej naturalnych pochodnych lub gazu ziemnego z obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej (§ 2 ust. 1 pkt 24 rozporządzenia).

- Przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:
  - wydobywanie kopalin ze złoża:
    - metodą otworów wiertniczych inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 24, (§ 3 ust. 1 pkt 41 lit. a i rozporządzenia), czyli dla gazu ziemnego w wielkościach poniżej 182,5 mln m³/rok;
  - poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin:
    - połączone z robotami geologicznymi wykonywanymi przy użyciu materiałów wybuchowych (niektóre rodzaje prac sejsmicznych),
    - na obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej,
    - wykonywane metodą otworów wiertniczych o głębokości większej niż 1000 m (§ 3 ust. 1 pkt 43 lit. a, b i d rozporządzenia).

Inne przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko objęte ww. rozporządzeniem Rady Ministrów związane z poszukiwaniem i eksploatacją niekonwencjonalnych złóż gazu, które również wymagają uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach to:

- Przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:
  - Instalacje do przesyłu ropy naftowej, produktów naftowych, substancji chemicznych lub gazu, o średnicy zewnętrznej nie mniejszej niż 800 mm i długości nie mniejszej niż 40 km, wraz z towarzyszącymi im tłoczniami lub stacjami redukcyjnymi (§ 2 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia).
- Przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko:
  - Instalacje do przesyłu gazu, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 21, oraz towarzyszące im tłocznie lub stacje redukcyjne, z wyłączeniem gazociągów o ciśnieniu nie większym niż 0,5 MPa i przyłączy do budynków (§ 3 ust. 1 pkt 33 rozporządzenia).
  - Urządzenia lub zespoły urządzeń umożliwiające pobór wód podziemnych lub sztuczne systemy zasilania wód podziemnych, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 37, o zdolności poboru wody nie mniejszej niż 10 m³ na godzinę (§3 ust. 1 pkt 70 rozporządzenia).

Jeżeli przedsięwzięcie objęte wyżej wymienionym rozporządzeniem może jednocześnie oddziaływać na obszary Natura 2000, wówczas ocena oddziaływania na te obszary będzie przeprowadzana w ramach postępowania związanego z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Realizacja planowanego przedsięwzięcia, innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko (czyli nieobjęte rozporządzeniem Rady Ministrów), wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 (tzw. grupa III – ocena habitatowa), jeżeli:

- przedsięwzięcie to może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynika z tej ochrony,
- obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 96 ust. 1. Ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, czyli przez organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia.

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 przeprowadza się w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia (katalog decyzji otwarty), jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 97 ust. 1 ustawy OOS. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, przeprowadza Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska.

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko przeprowadza się w ramach:

- postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (I etap),
- postępowania w sprawie wydania m.in. decyzji o pozwoleniu na budowę (II etap tzw. ponowna ocena).

Obowiązek przeprowadzenia ponownej oceny wynika z następujących przesłanek:

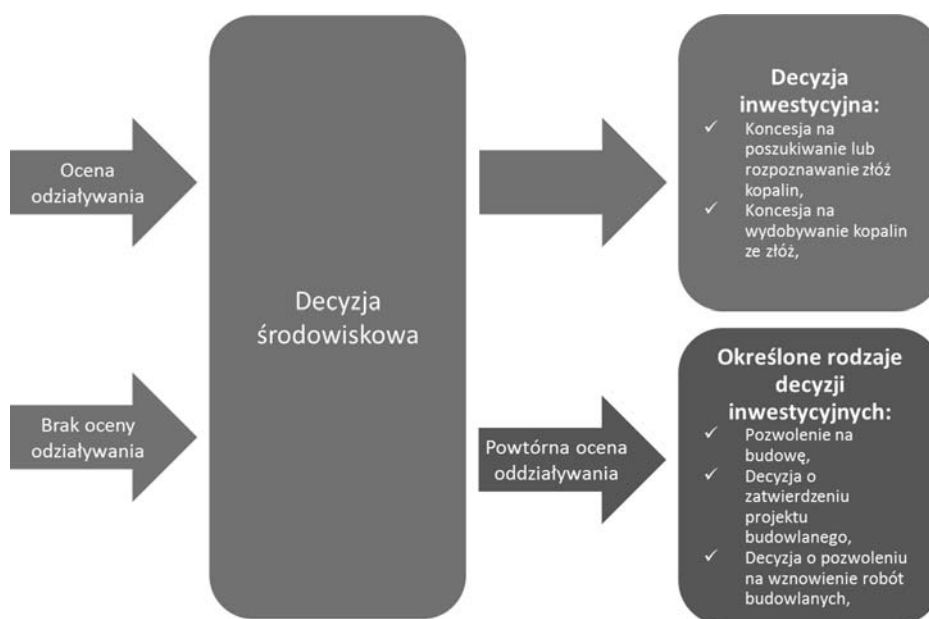
- jeżeli konieczność przeprowadzenia ponownej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko została stwierdzona przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko),
- na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia,
- jeżeli organ właściwy do wydania decyzji (m.in. decyzji o pozwoleniu na budowę) stwierdzi, że we wniosku o wydanie tych decyzji zostały dokonane zmiany w stosunku do wymagań określonych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Zatem ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie dokładnie precyzuje przypadki, kiedy może być nałożona ponowna ocena oddziaływania na środowisko. Co do zasady podstawowa ocena powinna być dokonywana na etapie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, natomiast mechanizm ponownej oceny powinien być wykorzystywany w bardzo uzasadnionych sytuacjach, w szczególności gdy w I etapie posiadane dane na temat przedsięwzięcia nie pozwalają wystarczająco ocenić jego oddziaływania na środowisko. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (I etap), przeprowadza organ właściwy do wydania tej decyzji. Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, stanowiącą część postępowania w sprawie wydania m.in. decyzji o pozwoleniu na budowę (II etap), przeprowadza Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (rys. 1).

Warto zaznaczyć, że przeniesienie koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin, na wydobywanie kopalin ze złóż, na bezzbiornikowe magazynowanie substancji, a także decyzji określającej szczegółowe warunki wydobywania kopaliny na inny podmiot, nie wymaga ponownego uzyskania decyzji środowiskowej.

Wyróżnia się osiem różnych procedur postępowania dotyczących decyzji administracyjnych, odnoszących się do wymogów ochrony środowiska, w przypadku prac związanych z poszukiwaniami i wydobywaniem złóż węglowodorów:

- dla przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (wydobycie gazu powyżej 182 mln m³/rok),
- dla przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – kiedy stwierdzono obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania (wydobycie gazu poniżej 182 mln m³/rok, poszukiwania i rozpoznanie złóż; sejsmika, wiercenia poniżej 1 km),

Rys. 1. Model postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko
 Źródło: Pacek-Lopalewska 2009

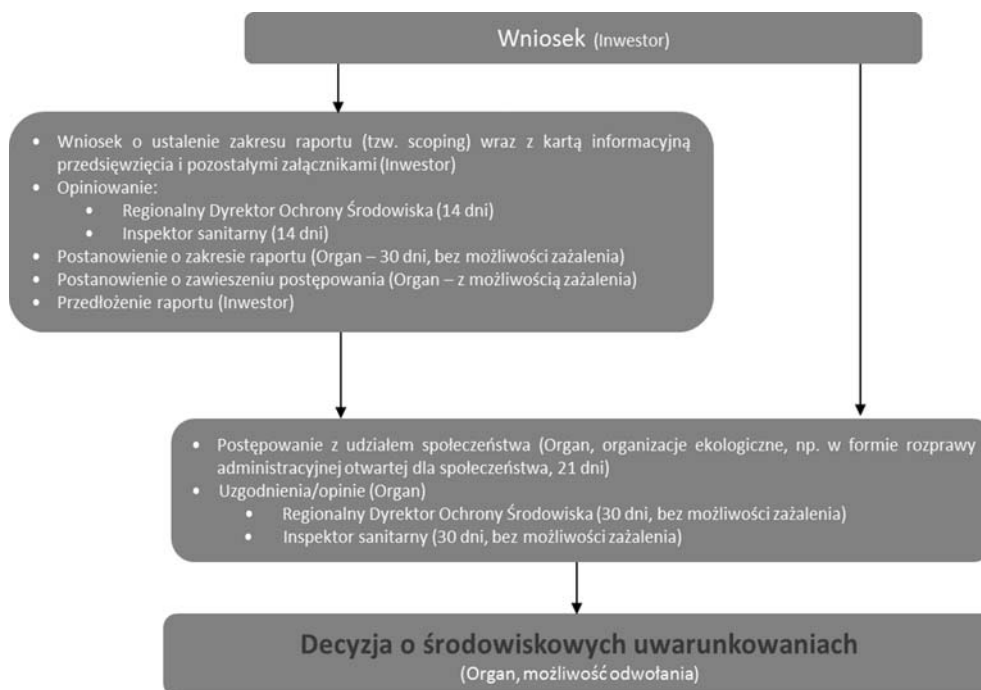
Fig. 1. Procedure for environmental impact assessment

- dla przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko – kiedy stwierdzono brak obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania (wydobycie gazu poniżej 182 mln m³/rok, poszukiwania i rozpoznanie złóż; sejsmika, wiercenia poniżej 1 km),
- przy ponownej ocenie oddziaływania na środowisko (pozwolenie na budowę, decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych) stwierdzonej w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- przy ponownej ocenie oddziaływania na środowisko (pozwolenie na budowę, decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych) na wniosek inwestora,
- przy ponownej ocenie oddziaływania na środowisko (pozwolenie na budowę, decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego, decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych) stwierdzonej przez organ właściwy do wydania decyzji inwestycyjnej (starostę),
- przy ocenie (habitatowej) oddziaływania na obszar Natura 2000, kiedy stwierdzono obowiązek przeprowadzenia oceny (wiercenia do 1 km),
- przy ocenie (habitatowej) oddziaływania na obszar Natura 2000, kiedy stwierdzono brak obowiązku przeprowadzenia oceny (wiercenia do 1 km).

W przypadku rozpoczęcia działalności poszukiwawczo-wydobywczej najbardziej prawdopodobne jest zastosowanie dwóch pierwszych procedur, dlatego dokładny ich opis – na podstawie materiałów informacyjnych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska – prezentujemy poniżej.

Przebieg postępowania zmierzającego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko przedstawia schemat (rys. 2). Wynika z niego, że w przypadku tego typu działalności przedsiębiorca, składając wniosek o ustalenie uwarunkowań środowiskowych, może (w razie możliwości oddziaływań transgranicznych – musi) zwrócić się do organu administracji (najczęściej wójta, burmistrza lub prezydenta miasta) z prośbą o ustalenie zakresu raportu. Pytając o taki zakres, wnioskodawca przedkłada kartę informacyjną przedsięwzięcia. Wtedy organ zwraca się do regionalnego dyrektora ochrony środowiska i powiatowego inspektora sanitarnego o opinię w tej sprawie (mają oni 14 dni na jej wydanie). Procedura tzw. *scopingu* kończy się wydaniem stosownego postanowienia na podstawie Kodeksu Postępowania Administracyjnego (po 30 dniach). Zarówno na opinię regionalnego dyrektora ochrony środowiska i powiatowego inspektora sanitarnego, jak i na postanowienie organu prowadzącego postępowanie nie przysługuje zażalenie. Po określeniu zakresu raportu organ zawiesza postępowanie w drodze postanowienia, na które przysługuje prawo do zażalenia, do czasu przedłożenia gotowej dokumentacji. Jeżeli przedsiębiorca nie chce lub nie musi korzystać z możliwości określenia zakresu raportu, załącza go do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w ramach określonych w art. 66 ustawy OOŚ. Dopiero złożenie wniosku razem z raportem o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko pozwala wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta podać stosowne informacje do wiadomości publicznej i umożliwia zainteresowanym składanie uwag i wnio-

Rys. 2. Schemat procesu uzyskania decyzji środowiskowej

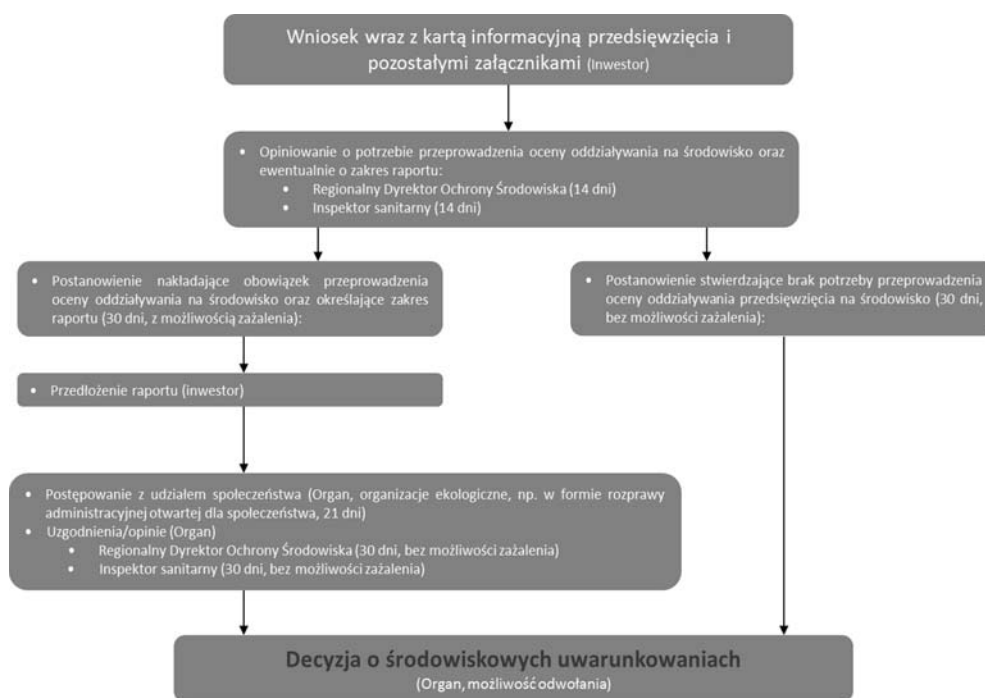
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Florkiewicz, Kawicki 2009

Fig. 2. Diagram of the process for environmental decision making

sków w ciągu 21 dni. Poinformowanie opinii publicznej odbywa się w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie urzędu, przez obwieszczenia w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscu planowanego przedsięwzięcia, za pośrednictwem Biuletynu Informacji Publicznej i ewentualnie przez zamieszczenie ogłoszenia w prasie lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości albo miejscowościach właściwych ze względu na przedmiot postępowania. W razie sprzeciwów miejscowej ludności – i jeśli przyspieszy to procedurę – organ może przeprowadzić rozprawę administracyjną otwartą dla społeczeństwa. Ustalenie uwarunkowań środowiskowych wymaga, poza konsultacjami społecznymi, uzgodnienia regionalnego dyrektora ochrony środowiska i zaopiniowania przez inspektora sanitarnego, w trybie przewidzianym przez Kodeks Postępowania Administracyjnego. Organ gminy, występując o uzgodnienie i opinię, przedkłada wniosek o wydanie decyzji, raport o oddziaływaniu na środowisko oraz wyrys i wypis z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (jeśli został on uchwalony). Wydawanie tych postanowień, co do których nie przysługuje zażalenie, będzie trwało 30 dni. Przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wójt, burmistrz lub prezydent miasta rozpatruje wniosek inwestora wraz z załącznikami (w tym raportem), stanowiska właściwych organów, uwagi i wnioski opinii publicznej oraz ewentualne wyniki oceny transgranicznej. Informacje o wszystkich etapach oceny oddziaływania na środowisko (w tym o udziale społeczeństwa) muszą się znaleźć w uzasadnieniu do decyzji. Ponadto organ musi powiadomić ogół o wydaniu decyzji i o możliwościach zapoznania się z jej treścią oraz z dokumentacją sprawy. Strony postępowania niezadowolone z ustaleń zawartych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach mogą się od niej odwołać w trybie przewidzianym przez Kodeks postępowania administracyjnego.

W przypadku przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, postępowanie zmierzające do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko odbywa się trochę inaczej. Jego przebieg ilustruje rysunek 3. Zobrazowano, że do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestor zawsze dołącza kartę informacyjną przedsięwzięcia. Kolejnym etapem procedury jest przesądzenie, czy prowadzenie oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane. O takim obowiązku rozstrzyga organ gminy po zapoznaniu się z dokumentacją załączoną do wniosku oraz po zasięgnięciu niewiążących opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska i powiatowego (najczęściej) inspektora sanitarnego, co do których nie przysługuje zażalenie. Jeżeli planowane przedsięwzięcie wiąże się między innymi z zastosowaniem nowych technologii, budzi sprzeciw okolicznej ludności może negatywnie wpłynąć na chronioną faunę lub florę, bądź stwarza zagrożenie oddziaływania transgranicznego, będzie wymagana ocena oddziaływania na środowisko. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta nakłada ten obowiązek w formie postanowienia, w stosunku do którego służy zażalenie (art. 65 ust. 2 ustawy OOI). W rozstrzygnięciu tym właściwy organ określa zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Po sporządzeniu raportu wnioskodawca (zgodnie z postanowieniem) przedkłada go do urzędu. Następnie wójt, burmistrz lub prezydent miasta podaje informacje o tym wniosku i o raporcie do wiadomości publicznej. Zawiadania także społeczeństwo o możliwości składania uwag i wniosków w ciągu 21 dni. Podanie do publicznej wiadomości następuje w sposób zwyczajowo przyjęty w siedzibie urzędu, przez obwieszczenie w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscu planowanego przedsięwzięcia, za pośrednictwem Biuletynu Informacji Pub-

Rys. 3. Schemat procesu uzyskania decyzji środowiskowej w przypadku przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Florkiewicz, Kawicki 2009

Fig. 3. Diagram of the process of obtaining an environmental decision in the case of projects that have the potential to have significant effects on the environment

licznej i ewentualnie przez ogłoszenie w prasie lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości bądź miejscowościach właściwych ze względu na przedmiot postępowania. W ramach postępowania z udziałem społeczeństwa może zostać przeprowadzona rozprawa administracyjna otwarta dla publiczności. Przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko wymaga, poza udziałem społeczeństwa, uzgodnienia regionalnego dyrektora ochrony środowiska i zaopiniowania warunków realizacji przedsięwzięcia przez inspekcję sanitarną, w trybie przewidzianym przez Kodeks postępowania administracyjnego. Organ gminy, występując o uzgodnienie i opinię, przedkłada wniosek o wydanie decyzji, raport o oddziaływaniu na środowisko oraz wyrys i wypis z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Wydawanie tych postanowień, co do których stronom nie przysługuje zażalenie, będzie trwało 30 dni. Przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach poprzedzonej oceną oddziaływania na środowisko wójt, burmistrz lub prezydent miasta rozpatruje wniosek inwestora wraz z załącznikami (w tym raportem o oddziaływaniu na środowisko), otrzymane uzgodnienie i opinię oraz uwagi i wnioski opinii publicznej, a także ewentualne wyniki oceny transgranicznej. Informacje o wszystkich elementach oceny oddziaływania na środowisko muszą się znaleźć w uzasadnieniu decyzji. Ponadto organ jest zobowiązany do powiadomienia ogółu o wydaniu decyzji i o możliwościach zapoznania się z jej treścią oraz z dokumentacją sprawy. Również w tym przypadku strony

postępowania niezadowolone z ustaleń zawartych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach mogą się od niej odwołać (w trybie Kpa).

Jeśli organ prowadzący postępowanie zrezygnuje z obowiązku prowadzenia oceny wójt, burmistrz lub prezydent miasta wyda decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, której integralną częścią będzie karta informacyjna przedsięwzięcia i jego charakterystyka. W uzasadnieniu takiej decyzji powinny zostać przywołane przesłanki z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, na których podstawie odstąpiono od przeprowadzania oceny. Strony postępowania, niezadowolone z ustaleń zawartych w decyzji, mogą się od niej odwołać (w trybie Kpa). Decyzję tę należy również upublicznić.

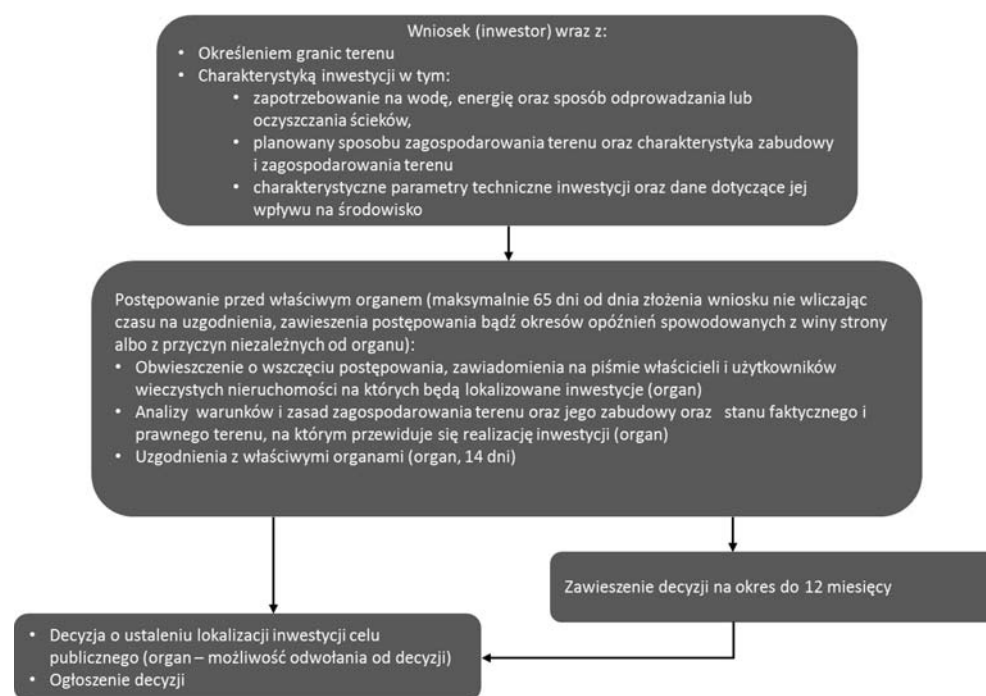
1.1. Pozostałe dokumenty i decyzje administracyjne związane z poszukiwaniem i wydobywaniem gazu ziemnego

1.2. Decyzje lokalizacyjne

Zgodnie z art. 7. ustawy NPGG podejmowanie i wykonywanie działalności określonej ustawą jest dozwolone tylko wówczas, jeżeli nie naruszy ona przeznaczenia nieruchomości określonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w odrębnych przepisach. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym:

- lokalizację inwestycji celu publicznego, do których zaliczają się m.in. poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictw ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego,
- sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy.

Należy nadmienić, że w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podejmowanie i wykonywanie działalności związanej z poszukiwaniami i wydobywaniem kopalin jest dopuszczalne tylko wówczas, jeżeli nie naruszy ona sposobu wykorzystywania nieruchomości ustalonego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w odrębnych przepisach. Jeżeli zamierzona działalność związana z poszukiwaniami i wydobywaniem kopalin uniemożliwiłaby wykorzystanie nieruchomości zgodnie z ich przeznaczeniem, określonym przez miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub przepisy odrębne, a w przypadku braku tego planu – w sposób określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w przepisach odrębnych, organ koncesyjny powinien odmówić udzielenia koncesji (art. 29 NPGG). *A contrario* udzielenie koncesji świadczy zatem o zgodności projektowanych prac poszukiwawczych lub wydobywczych z wyżej wymienionymi dokumentami. Procedurę związaną z uzyskaniem decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego przedstawia schemat (rys. 4). Organem wydającym decyzję dla inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim (a takim będzie większość prac związanych z poszukiwaniami i wydobywaniem gazu z łupków) — jest wójt, burmistrz albo prezydent miasta, w uzgodnieniu z marszałkiem województwa. Warto zaznaczyć, że zgodnie z art. 56

Rys. 4. Schemat procesu uzyskania decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Fig. 4. Diagram of the process to obtain a decision at the location of a public investment

ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie można odmówić ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego, jeżeli zamierzenie inwestycyjne jest zgodne z przepisami odrębnymi. Decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego wiąże organ wydający decyzję o pozwoleniu na budowę.

Organ, który wydał decyzję o ustaleniu lokalizacji celu publicznego (albo decyzję o warunkach zabudowy) stwierdza jej wygaśnięcie, jeżeli:

- inny wnioskodawca uzyskał pozwolenie na budowę,
- dla tego terenu uchwalono plan miejscowy, którego ustalenia są inne niż w wydanej decyzji.

Powyższego przepisu nie stosuje się, jeżeli została wydana ostateczna decyzja o pozwoleniu na budowę. Nie stwierdza się nieważności decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz nie uchyla się jej w przypadku wznowienia postępowania administracyjnego, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia upłynęło 12 miesięcy.

Zgodnie z NPGG udokumentowane złoża kopalin ujawnia się w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach zagospodarowania przestrzennego województwa. W terminie do 2 lat od dnia zatwierdzenia dokumentacji geologicznej przez właściwy organ administracji geologicznej, obszar udokumentowanego złoża kopalin obowiązkowo wprowadza się do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Po upływie określonego powyżej terminu wojewoda wprowadza obszar udokumentowanego złoża kopalin do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i wydaje w tej sprawie zarządzenie zastępcze. Sporządzone w tym trybie studium wywołuje skutki prawne takie jak studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Koszty sporządzenia studium ponosi w całości gmina, której obszar dotyczy zarządzenie zastępcze. W przypadku złożenia przez radę gminy skargi na zarządzenie zastępcze, sąd administracyjny wyznacza rozprawę w terminie 30 dni od dnia wpłynięcia skargi do sądu. Obszary i tereny górnicze (wydobywanie kopalin) uwzględnia się w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Jeżeli w wyniku zamierzonej działalności, określonej w koncesji, przewiduje się istotne skutki dla środowiska, dla terenu górniczego bądź jego fragmentu, można sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym. Koszty sporządzenia projektu tego planu ponosi przedsiębiorca. Przewidywane dla środowiska skutki działalności określonej w koncesji określa się w opracowaniu ekofizjograficznym, sporządzanym na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także na podstawie projektu zagospodarowania złoża. Ów plan zagospodarowania przestrzennego, niezależnie od wymagań określonych odrębnymi przepisami, powinien zapewniać integrację wszelkich działań podejmowanych w granicach terenu górniczego w celu:

- wykonania działalności określonej w koncesji,
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego,
- ochrony środowiska, w tym obiektów budowlanych.

Plan ten może w szczególności określić:

- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się filar ochronny, w granicach którego ruch zakładu górniczego może być zabroniony, bądź może być dozwolony tylko w sposób zapewniający należytą ochronę tych obiektów lub obszarów,
- obszary wyłączone z zabudowy bądź takie, w granicach których zabudowa jest dozwolona tylko po spełnieniu odpowiednich wymagań. Koszt spełnienia tych wymagań ponosi przedsiębiorca.

Jeżeli cudza nieruchomości lub jej część jest niezbędna do wykonywania działalności związanej z poszukiwaniami lub rozpoznaniem złóż albo (częściowej) wydobywaniem kopalin ze złóż, to zgodnie z NPGG (art. 18.) przedsiębiorca może żądać umożliwienia korzystania z tej nieruchomości lub jej części przez czas oznaczony, za wynagrodzeniem. Korzystanie nie może oczywiście obejmować prawa do pobierania pożytków z nieruchomości. Jeżeli na skutek ograniczenia prawa, nieruchomości lub jej część nie nadaje się do wykorzystania na dotychczasowe cele, właściciel (użytkownik wieczysty) może żądać, aby przedsiębiorca dokonał jej wykupu. Niestety, w sprawach spornych dotyczących korzystania z nieruchomości rozstrzygają sądy powszechne, co może mocno wydłużać całość postępowania. Przedsiębiorca, który uzyskał koncesję na wydobywanie węglowodorów, węgla kamiennego, węgla brunatnego lub podziemne bezzbiornikowe magazynowanie węglowodorów, może (zgodnie z art. 19. NPGG) żądać wykupu nieruchomości lub jej części położonej w obszarze górniczym, w zakresie niezbędnym do wykonywania zamierzonej działalności. Podobnie jak w przypadku korzystania z nieruchomości, w sprawach spornych rozstrzygają sądy powszechne.

1.3. Pozwolenie na budowę

Jedną z głównych decyzji administracyjnych, koniecznych do realizacji prac związanych z poszukiwaniem i rozpoznaniem złóż oraz wydobywaniem gazu ziemnego, jest pozwolenie na budowę. Tryb i sposób uzyskania pozwolenia na budowę jest uregulowany w ustawie Prawo budowlane.

Spośród obiektów i robót budowlanych, które nie wymagają pozwolenia na budowę, a które mogą być elementem prac związanych z poszukiwaniem i wydobywaniem gazu ziemnego, warto zwrócić uwagę na:

- przyłącza elektroenergetyczne, wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, ciepłownicze i telekomunikacyjne,
- obiekty przeznaczone do czasowego użytkowania w trakcie realizacji robót budowlanych, położonych na terenie budowy, oraz ustawianie barakowozów używanych przy wykonywaniu robót budowlanych, badaniach geologicznych i pomiarach geodezyjnych,
- utwardzenie powierzchni gruntu na działkach budowlanych,
- wykonywanie ujęć wód śródlądowych powierzchniowych o wydajności poniżej 50 m³/h oraz obudowy ujęć wód podziemnych,
- przebudowę sieci elektroenergetycznych, wodociągowych, kanalizacyjnych, gazowych, ciepłowniczych i telekomunikacyjnych oraz dróg.

Wszystkie wyżej wymienione budowle i roboty budowlane wymagają zgłoszenia do właściwego organu (najczęściej starosta).

Dla pozostałych budowli i robót budowlanych, czyli przeważającej części instalacji i prac, związanych z poszukiwaniami i rozpoznaniem złóż oraz wydobywaniem gazu ziemnego, konieczne będzie uzyskanie pozwolenia na budowę.

Trzeba jednak zauważyć, iż ustawa Prawo geologiczne i górnicze przewiduje, że do robót geologicznych służących poszukiwaniu i rozpoznawaniu złóż kopaliny, a także robót geologicznych wykonywanych na obszarze górniczym utworzonym w celu wykonywania działalności metodą otworów wiertniczych, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zakładu górniczego i jego ruchu oraz ratownictwa górniczego. Natomiast prawo budowlane przewiduje, iż administrację architektoniczno-budowlaną i nadzór budowlany w dziedzinie górnictwa sprawują organa określone w ustawie Prawo geologiczne i górnicze. A zatem, w odniesieniu do projektowania i wykonywania robót budowlanych oraz utrzymania obiektów budowlanych zakładu górniczego, właściwymi organami, które wykonują zadania z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego, są organy nadzoru górniczego.

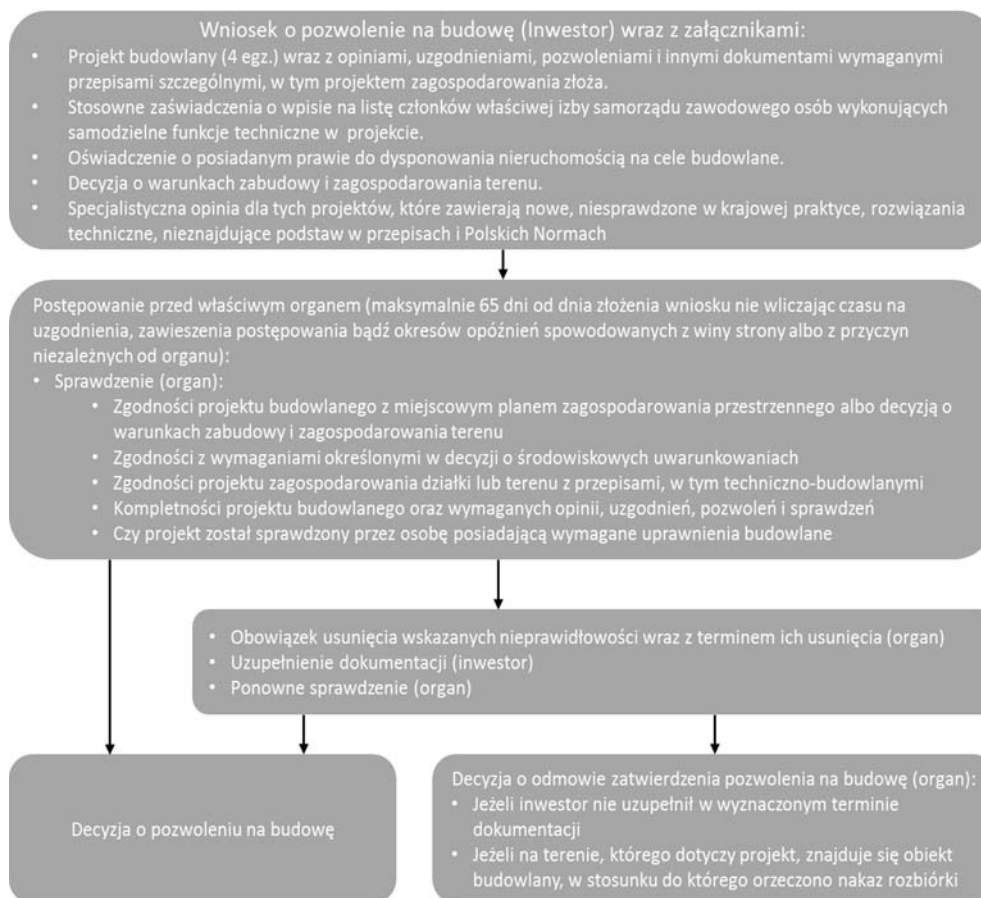
Organem właściwym do wydania pozwolenia na budowę w zakresie prac poszukiwawczych i wydobywania kopaliny będą:

- w pierwszej instancji dyrektorzy okręgowych urzędów górniczych,
- w drugiej instancji Prezes Wyższego Urzędu Górniczego.

Procedurę uzyskania pozwolenia na budowę opartą na regulacjach prawa budowlanego przedstawia rysunek 5.

Zgodnie z Prawem budowlanym (art. 35 ust. 4) w razie spełnienia wymagań określonych w przepisach, właściwy organ nie może odmówić wydania decyzji o pozwoleniu na budowę. W przypadku wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzję o pozwoleniu na

Rys. 5. Schemat procesu uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

Fig. 5. Diagram of the process of obtaining a building permit

budowę, wstrzymanie wykonania tej decyzji na wniosek skarżącego sąd może uzależnić od złożenia przez skarżącego kaucji na zabezpieczenie roszczeń inwestora z powodu wstrzymania wykonania decyzji. Istotne odstępianie od zatwierdzonego projektu budowlanego lub innych warunków pozwolenia na budowę jest dopuszczalne jedynie po uzyskaniu decyzji o zmianie pozwolenia na budowę.

Decyzja o pozwoleniu na budowę wygasa, jeżeli budowa nie została rozpoczęta przed upływem 3 lat od dnia, w którym decyzja ta stała się ostateczna lub budowa została przerwana na czas dłuższy niż 3 lata. Rozpoczęcie albo wznowienie budowy – w przypadkach wygaśnięcia, stwierdzenia nieważności bądź uchylecia decyzji o pozwoleniu na budowę – może nastąpić po wydaniu nowej decyzji o pozwoleniu na budowę albo decyzji o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych.

1.4. Pozwolenie wodnoprawne

W przypadku eksploatacji gazu z łupków, w kontekście szczelinowania hydraulicznego, prawdopodobna jest też konieczność pozyskania tzw. pozwolenia wodnoprawnego.

Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane m.in. na:

- wykonanie urządzeń wodnych,
- odwodnienie zakładów górniczych,
- gromadzenie ścieków, a także innych materiałów, prowadzenie odzysku lub unieszkodliwianie odpadów na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

Pozwolenie wodnoprawne nie jest wymagane m.in. dla:

- odwadniania obiektów lub wykopów budowlanych, jeżeli zasięg leja depresji nie wykracza poza granice terenu, którego zakład jest właścicielem,
- poboru wód powierzchniowych lub podziemnych w ilości nieprzekraczającej 5 m³ na dobę,
- poboru i odprowadzania wód, w związku z wykonywaniem odwiertów lub otworów strzałowych przy użyciu płuczki wodnej na cele badań sejsmicznych (tylko – więc dla normalnych wierceń, a tym bardziej szczelinowania hydraulicznego będzie potrzebne).

Według wyżej wymienionej ustawy urządzeniami wodnymi są m.in. obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych. Przepisy ustawy dotyczące urządzeń wodnych stosuje się odpowiednio do odbudowy, rozbudowy, przebudowy, rozbiórki lub likwidacji tych urządzeń, z wyłączeniem robót związanych z utrzymywaniem urządzeń wodnych w celu zachowania ich funkcji.

Jeżeli o wydanie pozwolenia wodnoprawnego ubiega się kilka zakładów, których działalność wzajemnie się wyklucza z powodu stanu zasobów wodnych, pierwszeństwo w uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego mają zakłady, które będą pobierać wodę w celu zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, następnie — zakłady, których korzystanie z wód przyczyni się do zwiększenia naturalnej lub sztucznej retencji wód lub poprawy stosunków biologicznych w środowisku wodnym, a dopiero w dalszej kolejności właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni innych obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej. Pozwolenie wodnoprawne nie rodzi praw do nieruchomości i urządzeń wodnych koniecznych do jego realizacji oraz nie narusza prawa własności i uprawnień osób trzecich przysługujących wobec tych nieruchomości i urządzeń, informację tej treści zamieszcza się w pozwoleniu wodnoprawnym.

Pozwolenie wodnoprawne nie może naruszać:

- ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza lub ustaleń warunków korzystania z wód regionu wodnego lub warunków korzystania z wód zlewni,
- ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy,
- wymagań ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z odrębnych przepisów.

Stronami w sprawie o wydanie pozwolenia wodnoprawnego są: wnioskodawca ubiegający się o wydanie pozwolenia wodnoprawnego, właściciel wody, właściciel(e) urządzeń kanalizacyjnych, do których wprowadzane będą ścieki przemysłowe zawierające substancje

szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, właściciel(e) istniejącego urządzenia wodnego znajdującego się w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub planowanych do wykonania urządzeń wodnych, władający powierzchnią ziemi położoną w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub planowanych do wykonania urządzeń wodnych, uprawnieni do rybactwa w zasięgu oddziaływania zamierzonego korzystania z wód lub planowanych do wykonania urządzeń wodnych.

Wniosek o wydanie pozwolenia wodnoprawnego składa inwestor załączając do niego:

- operat wodnoprawny w formie opisowej i graficznej,
- decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzję o warunkach zabudowy, jeżeli jest ona wymagana,
- opis prowadzenia zamierzonej działalności sporządzony w języku nietechnicznym,
- dokumentację hydrogeologiczną (do wniosku na pobór wód podziemnych oraz na odwodnienie zakładu górniczego),
- projekt urządzeń wodnych (dla pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie tych urządzeń).

Organem właściwym do wydania pozwolenia wodnoprawnego jest:

- Starosta w większości spraw,
- Marszałek województwa, jeśli wniosek dotyczy przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, jeżeli wykonywanie urządzeń odbywa się w części lub na terenach zamkniętych.

Organ obligatoryjnie odmawia wydania pozwolenia wodnoprawnego, jeżeli:

- projektowany sposób korzystania z wody narusza warunki określające korzystanie z wód regionu i wód zlewni, ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- projektowany sposób korzystania z wody nie spełnia wymagań ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z odrębnych przepisów,
- projektowany sposób korzystania z wody dla celów energetyki wodnej nie zapewni wykorzystania potencjału hydroenergetycznego w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony.

W pozwoleniu wodnoprawnym ustala się cel i zakres korzystania z wód, warunki wykonywania uprawnienia oraz obowiązki niezbędne ze względu na ochronę zasobów środowiska, interesów ludności i gospodarki, a w szczególności:

- ilość pobieranej lub odprowadzanej wody, w tym maksymalną ilość m^3 na godzinę i średnią ilość m^3 na dobę oraz maksymalną ilość m^3 na rok,
- sposób gospodarowania wodą, w tym charakterystyczne rzędne piętrzenia oraz przepływy,
- ilość, stan i skład ścieków wprowadzanych do wód, do ziemi lub do urządzeń kanalizacyjnych albo minimalny procent redukcji zanieczyszczeń w procesie oczyszczania ścieków, a w przypadku ścieków przemysłowych, jeżeli jest to uzasadnione, dopuszczalne ilości zanieczyszczeń, zwłaszcza ilości substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, wyrażone w jednostkach masy przypadających na jednostkę wykorzystywanego surowca, materiału, paliwa lub powstającego produktu,

- opis urządzenia wodnego, w tym położenie za pomocą współrzędnych geograficznych oraz podstawowe parametry charakteryzujące to urządzenie i warunki jego wykonania,
- niezbędne przedsięwzięcia ograniczające negatywne oddziaływanie na środowisko.

Pozwolenie wodnoprawne wydaje się, w drodze decyzji, na czas określony, za wyjątkiem pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie urządzeń wodnych. Pozwolenie wodnoprawne wygasa, jeżeli upłynął okres, na który było wydane, zakład zrzekł się uprawnień ustalonych w tym pozwoleniu lub zakład nie rozpoczął wykonywania urządzeń wodnych w terminie trzech lat od dnia, w którym pozwolenie wodnoprawne na wykonanie tych urządzeń stało się ostateczne.

Właściwy organ może cofnąć lub ograniczyć wydanie pozwolenia bez odszkodowania, jeżeli urządzenia wodne wykonane zostały niezgodnie z warunkami ustalonymi w pozwoleniu wodnoprawnym, nie są należycie utrzymywane, zakład zmienia cel i zakres korzystania z wód lub warunki wykonywania uprawnień lub zasoby wód podziemnych uległy zmniejszeniu w sposób naturalny. Może też cofnąć lub ograniczyć warunki pozwolenia za odszkodowaniem, w sytuacjach uzasadnionych interesem społecznym albo ważnymi względami gospodarczymi. W decyzji o wygaśnięciu lub cofnięciu organ może nałożyć obowiązek usunięcia negatywnych skutków w środowisku, wynikających z wykonywania pozwolenia wodnoprawnego oraz określić zakres i termin wykonania tego obowiązku, a także zobowiązać zakład do usunięcia urządzeń wodnych i innych obiektów, które zostały wykonane lub były użytkowane na podstawie pozwolenia, oraz przywrócenia stanu jaki istniał przed zbudowaniem urządzeń wodnych.

1.5. Decyzja zatwierdzająca program gospodarowania odpadami wydobywczymi

Zgodnie z ustawą z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczymi przed rozpoczęciem działalności związanej z wytwarzaniem lub gospodarowaniem odpadami wydobywczymi, posiadacz tych odpadów (czyli właściciel koncesji na poszukiwania lub wydobywanie) jest obowiązany do przedłożenia właściwemu organowi program gospodarowania odpadami wydobywczymi, celem uzyskania decyzji zatwierdzającej ten program.

Na wniosek posiadacza odpadów wydobywczymi decyzję wydaje marszałek województwa lub – dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych – regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Do wniosku o zatwierdzenie programu załącza się, ze zrozumiałych względów, program gospodarowania odpadami wydobywczymi, który zawiera następujące dane:

- opis działań mających na celu zapobieganie powstawaniu odpadów wydobywczymi i ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów wydobywczymi oraz ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- opis działań mających na celu odzysk odpadów wydobywczymi, jeżeli jest on technologicznie i ekonomicznie uzasadniony oraz zgodny z przepisami o ochronie środowiska,
- ocenę ryzyka obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczymi,
- klasyfikację obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczymi dokonaną zgodnie z oceną ryzyka obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczymi,

- wyszczególnienie rodzaju odpadów wydobywczych, przewidzianych do składowania w obiekcie unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, z uwzględnieniem charakterystyki tych odpadów (właściwości fizyczne i chemiczne, opis substancji chemicznych, które będą stosowane w procesie przeróbki, opis metody składowania, opis systemu transportu odpadów),
- określenie łącznej ilości odpadów wydobywczych przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku,
- opis procesów, podczas których powstają odpady wydobywcze,
- opis procesów przeróbki odpadów wydobywczych,
- skutki dla środowiska i zdrowia ludzi, spowodowane unieszkodliwianiem odpadów wydobywczych oraz działania zapobiegawcze, które należy podjąć w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko podczas eksploatacji obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych i po jego zamknięciu,
- opis technologii i środków technicznych służących zapobieganiu powstawania pożarów w obiektach unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, w których są składowane odpady zawierające części palne,
- zakres i sposób monitoringu wyrobisk górniczych,
- zakres i sposób monitoringu obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych,
- opis sposobu zamknięcia obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych wraz z rekultywacją terenu oraz procedurami po zamknięciu oraz monitoringu z uwzględnieniem w szczególności:
  - niezbędnych działań dotyczących zamknięcia obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych,
  - działań związanych z rekultywacją terenu;
- nadzór nad zrekultywowanym obiektem unieszkodliwiania odpadów wydobywczych,
- opis działań mających na celu zapobieganie lub zminimalizowanie pogorszenia stanu wód oraz zapobieganie lub minimalizację zanieczyszczenia powietrza i gleby,
- wyniki badań terenu, na który może wywierać wpływ obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, w zakresie ustalenia poziomu naturalnych stężeń substancji występujących w glebie.

Posiadacz odpadów prowadzący obiekt unieszkodliwiania odpadów wydobywczych sporządza też ocenę ryzyka obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych.

Decyzja zatwierdzająca program gospodarowania odpadami wydobywczymi, oprócz danych wnioskodawcy, zawiera wszystkie ww. punkty wraz z terminem przedłożenia przeglądu programu gospodarowania odpadami wydobywczymi.

Właściwy organ wydaje decyzję zatwierdzającą program gospodarowania odpadami wydobywczymi po zasięgnięciu opinii właściwego dyrektora okręgowego urzędu górniczego oraz właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Odmawia się wydania decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami wydobywczymi, jeżeli zamierzony sposób gospodarowania nimi:

- jest sprzeczny z wymaganiami przepisów o odpadach,
- mógłby powodować zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub zagrożenie dla środowiska,

— jest sprzeczny z planami gospodarki odpadami, o których mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.

Jeżeli posiadacz odpadów wydobywczych narusza przepisy ustawy lub działa niezgodnie z decyzją zatwierdzającą program gospodarowania odpadami wydobywczymi, właściwy organ wzywa go do niezwłocznego zaniechania naruszeń. Jeżeli mimo wezwania, podmiot ten nadal narusza przepisy ustawy lub działa niezgodnie z decyzją, właściwy organ wstrzymuje – w drodze decyzji administracyjnej – jego działalność w zakresie objętym decyzją zatwierdzającą program gospodarowania odpadami wydobywczymi. Decyzji tej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności. Wstrzymanie działalności nie powoduje wygaśnięcia obowiązku usunięcia skutków prowadzonej działalności na koszt posiadacza odpadów wydobywczych.

1.6. Plan ruchu zakładu górniczego

Jak już wspominaliśmy Prawo górnicze i geologiczne przewiduje, że do robót geologicznych służących poszukiwaniu i rozpoznawaniu złóż kopalin – a także robót geologicznych wykonywanych na obszarze górniczym utworzonym w celu wykonywania działalności metodą otworów wiertniczych – stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zakładu górniczego i jego ruchu oraz ratownictwa górniczego.

Podstawą prowadzenia prac zakładu górniczego jest przygotowany i zatwierdzony plan ruchu zakładu górniczego.

Plan ruchu zakładu górniczego sporządza przedsiębiorca, na 2 do 6 lat, albo na cały planowany czas prowadzenia ruchu, a jeżeli jest on krótszy, odrębnie dla każdego zakładu górniczego. Plan ten zawiera:

- strukturę organizacyjną zakładu górniczego,
- szczegółowe przedsięwzięcia niezbędne w celu zapewnienia:
  - wykonywania działalności objętej koncesją,
  - bezpieczeństwa powszechnego,
  - bezpieczeństwa pożarowego,
  - bezpieczeństwa osób przebywających w zakładzie górniczym, w szczególności dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - racjonalnej gospodarki złożem,
  - ochrony elementów środowiska,
  - ochrony obiektów budowlanych,
  - zapobiegania szkodom i ich naprawy.

Plan ruchu zakładu górniczego sporządza się z uwzględnieniem warunków określonych w koncesji oraz w projekcie zagospodarowania złoża.

Wniosek o zatwierdzenie planu ruchu zakładu górniczego przedkłada się organowi nadzoru górniczego właściwemu dla miejsca wykonywania robót objętych planem, a jeżeli roboty objęte planem będą wykonywane w granicach właściwości miejscowej co najmniej dwóch organów nadzoru górniczego — organowi nadzoru górniczego właściwemu dla siedziby zakładu górniczego, na co najmniej 30 dni przed dniem zamierzonego rozpoczęcia wykonywania robót.

Do wniosku o zatwierdzenie planu ruchu zakładu górniczego dołącza się:

- dwa egzemplarze planu, podpisane przez przedsiębiorcę oraz kierownika ruchu zakładu górniczego, który będzie realizował plan,
- odpisy wymaganych dla zamierzonych robót decyzji wydanych przez inne organa, w szczególności dotyczących ochrony środowiska,
- do wglądu odpis koncesji oraz projekt zagospodarowania złoża.

Plan ruchu zakładu górniczego zatwierdza właściwy organ nadzoru górniczego, w drodze decyzji, po uzyskaniu opinii właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Po wydaniu decyzji organ nadzoru górniczego przesyła organowi koncesyjnemu (Ministrowi Środowiska) kopię decyzji zatwierdzającej plan ruchu zakładu górniczego.

2. Kwestie podatkowe

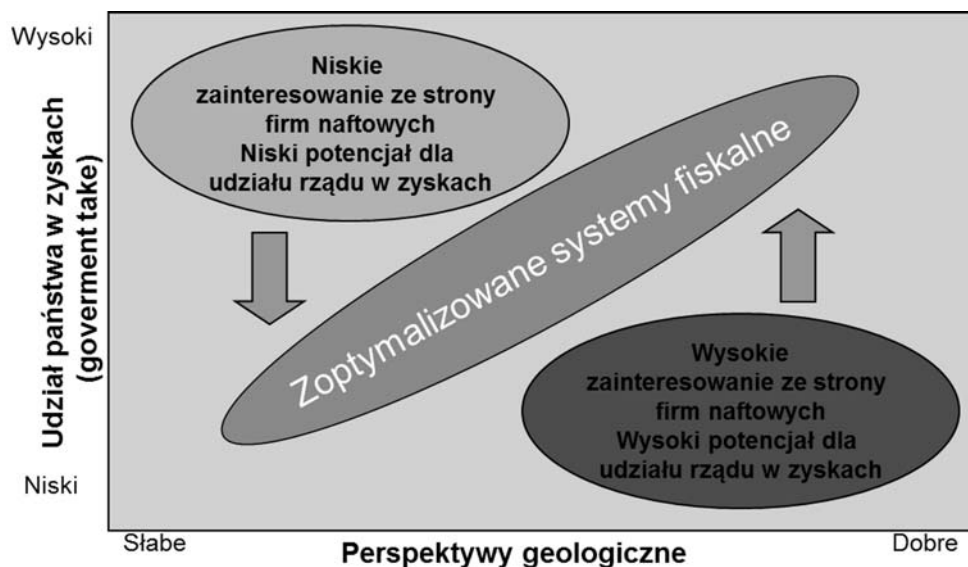
Dla wielu krajów czy też regionów (stanów, prowincji, landów itp.) w większych państwach o strukturze federacyjnej, pożytki z podatków i opłat pobieranych od przedsiębiorstw eksploatujących bogactwa naturalne stanowią jedno z podstawowych źródeł dochodów budżetu. Stąd głównym celem każdego państwa czy regionu, w którym występują surowce mineralne w znaczących ilościach, jest maksymalizacja dochodu ze swych bogactw naturalnych. Głównym narzędziem do realizacji tego celu w obszarze poszukiwań i wydobycia jest system fiskalny. Na system fiskalny składają się zapisy legislacyjne (min. prawo geologiczne i górnicze), podatkowe (ustawy podatkowe, rozporządzenia i zarządzenia o opłatach, np. środowiskowych) oraz kontraktowe (zdefiniowane na poziomie nadawanych koncesji). Istnieje na świecie wiele systemów fiskalnych, co więcej, w niektórych krajach jest wykorzystywane jednocześnie kilka systemów. W większości systemów fiskalnych w obszarze *upstream* występuje spory zakres negocjowanych klauzul, co pozwala na bardziej elastyczne dostosowanie zakresu obciążeń i wymagań nałożonych na koncesjonariusza do jego możliwości i skali podejmowanego ryzyka.

Do głównych funkcji systemów fiskalnych zaliczamy:

- odpowiedni podział zysków pomiędzy inwestorów a państwo,
- efektywną i bezpieczną dla środowiska eksploatację zasobów naturalnych,
- zapewnienie skutecznego mechanizmu zwrotu kosztów,
- promocję inwestycji w obszarze poszukiwań i wydobycia.

Warunki odpowiednie dla jednych krajów mogą nie być odpowiednie dla innych. Kraje o bardziej restrykcyjnych i nastawionych na większy fiskalizm systemach mogą być również skuteczne w eksploatacji swych bogactw. Wyznacznikiem są perspektywy geologiczne związane z danym obszarem (rys. 6.). Jeżeli są pomyślne, tzn. prawdopodobieństwo sukcesu w eksploatacji surowców jest wysokie, to wówczas firmy naftowe są skłonne zgodzić się na znacznie większy udział państwa w zyskach z ich wydobywania. I odwrotnie – tam gdzie ryzyko niepowodzenia jest duże, warunki fiskalne muszą zachęcać inwestorów do jego ponoszenia. Należy zatem pamiętać, że warunki systemu fiskalnego w danym kraju, a w szczególności wysokość podatków i opłat pobieranych od eksploatacji surowców naturalnych nie są zdefiniowane raz na zawsze. Jest niemal pewne, iż bardzo łagodny i przyjazny inwestorom system fiskalny, w kraju o niewielkich i mało obiecujących zasobach ulegnie daleko idącym zmianom, oczywiście w kierunku zwiększenia obciążeń, jak tylko wielkość potencjalnych zasobów, a przede wszystkim prawdopodobieństwo sukcesu w ich eksploatacji wzrośnie.

Rys. 6. Korelacja między perspektywami geologicznymi a systemami fiskalnymi w obszarze poszukiwań i wydobycia surowców węglowodorowych
Źródło: Opracowanie własne

Fig. 6. The correlation between the geological prospects and fiscal systems in the exploration and extraction of hydrocarbon raw materials

Generalnie w systemach fiskalnych odnoszących się do eksploatacji surowców węglowodorowych możemy wyróżnić następujące rodzaje opłat:

- opłaty jednorazowe pobierane przed i w trakcie eksploatacji:
  - opłaty aplikacyjne (tzw. *application fee*) i oferty przetargowe (tzw. *bid fee*), płatne przed i w trakcie procesu pozyskiwania koncesji na poszukiwania i rozpoznanie węglowodorów,
  - opłaty i bonusy koncesyjne płatne za określone decyzje lub działania:
    - opłaty płacone przy uzyskaniu koncesji (tzw. *signature bonus*),
    - opłaty płacone przy odkryciu złoża (tzw. *discovery bonus*);
- podatki i opłaty pobierane w trakcie wydobycia:
  - opłaty produkcyjne płacone po osiągnięciu określonego pułapu wydobycia (tzw. *production bonus*),
  - opłaty eksploatacyjne (inaczej renty za nadania górnicze, tzw. *royalties*),
  - podatki od dochodów:
    - CIT – płacony od zysku firmy. Efektywna stawka zależy od bazy kosztowej, nominalnej stawki, dopuszczalnych metod i stawek amortyzacji, możliwości rozliczenia strat w czasie itd. W niektórych krajach występują zarówno podatki federalne jak i lokalne (stanowe),
    - podatki od „specjalnych dochodów” lub „ponadnormatywnych dochodów” – płacone od dochodów lub przepływów pieniężnych uzyskiwanych z danego pola lub koncesji (jeżeli obowiązuje zasada tzw. *ring fence*) jako procent zysku

lub przepływów pieniężnych, po odliczeniu dopuszczalnych kosztów lub jako dodatkowe opodatkowanie „ekstra” zysku netto, zwykle z wykorzystaniem progresywnej skali (*sliding scale*),

- podatki eksportowe – pobierane od wyeksportowanej ropy lub gazu, zwykle powyżej określonej ceny za baryłkę czy 1000 m³ (albo *British Thermal Union* – Btu) uzyskanych przy sprzedaży eksportowej,
- dodatkowe podatki od zysku podmiotów zagranicznych działających w obszarze *upstream* w danym kraju (tzw. *branch taxes*);
- podatki od nieruchomości (aktywów) – płacone od wartości posiadanych aktywów łącznie,
- opłaty środowiskowe – za zanieczyszczenie środowiska naturalnego, za wykorzystanie innych zasobów naturalnych (np. wody).

Jak widać z powyższej klasyfikacji, inwencja urzędników państwowych w zakresie sposobów opodatkowania wydobycia ropy naftowej czy gazu ziemnego jest niemal nieograniczona i często bardzo frustrująca dla potencjalnych inwestorów.

Dotychczas, w Polsce, oprócz podatku CIT występują tylko trzy rodzaje opłat pobieranych od przedsiębiorstw zajmujących się poszukiwaniami i wydobyciem węglowodorów:

- wynagrodzenie z tytułu ustanowienia użytkowania górniczego, proponowane przez koncesjonariusza w ofercie przetargowej (rodzaj *bids fee*),
- jednorazowa opłata za koncesję na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin (rodzaj *signature bonus*), ustalana w koncesji jako iloczyn stawki opłaty oraz wyrażonej w kilometrach kwadratowych powierzchni terenu objętego koncesją i płatna w terminie 14 dni od dnia, w którym koncesja stała się ostateczna.

Stawki tej opłaty dla ropy naftowej i gazu ziemnego wynoszą:

- 105,81 zł za km² za działalność w zakresie poszukiwania złóż kopalin,
- 211,62 zł za km² za działalność w zakresie rozpoznawania złóż kopalin lub łącznie za działalność w zakresie poszukiwania i rozpoznawania złóż kopalin, co oznacza, że maksymalna wysokość tej opłaty dla jednej koncesji (1200 km²) wynosi niespełna 254 tys. zł;
- opłata eksploatacyjna (tzw. *royalty*), ustalana jako iloczyn jej stawki oraz ilości kopaliny wydobytej ze złoża bilansowego i pozabilansowego, w okresie rozliczeniowym (półrocze liczone odpowiednio od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca i od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia).

Stawki opłaty eksploatacyjnej wynoszą obecnie:

- dla gazu ziemnego wysokometanowego 5,89 zł/1000 m³ (co stanowi około 0,5% ceny rynkowej tego surowca),
- dla gazu ziemnego pozostałego (zaazotowanego) 4,90 zł/1000 m³,
- dla ropy naftowej 34,89 zł/tonę (czyli około 4,65 zł/baryłkę, czyli nieco ponad 1,2% ceny rynkowej).

Dla kopaliny współwystępującej wydobytej ze złoża węglowodorów oraz kopaliny towarzyszących, stawki wynoszą 50% przedstawionych powyżej wielkości.

Stawki te są rokrocznie waloryzowane stosownie do średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, planowanego w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy.

Ustawa Prawo geologiczne i górnictwo przewiduje też możliwość nałożenia opłat dodatkowych na koncesjonariuszy za działalność wykonywaną z rażącym naruszeniem warunków określonych w koncesji lub zatwierdzonym projekcie robót geologicznych.

Opłatę dodatkową ustala, w drodze decyzji, odpowiednio organ koncesyjny lub organ administracji geologicznej, który zatwierdził projekt robót geologicznych w wysokości:

- pięciokrotnej stawki opłaty dla danego rodzaju kopaliny za każdy kilometr kwadratowy powierzchni terenu objętego taką działalnością, przy czym rozpoczęty kilometr kwadratowy powierzchni terenu liczy się jako cały, za poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin,
- 10 000 zł za każdy kilometr kwadratowy powierzchni terenu objętego taką działalnością, przy czym rozpoczęty kilometr kwadratowy powierzchni terenu liczy się jako cały za wykonywanie robót geologicznych,
- pięciokrotnej stawki opłaty eksploatacyjnej dla danego rodzaju kopaliny, pomnożonej przez ilość wydobytej w ten sposób kopaliny za wydobywanie kopalin.

Opłaty dodatkowe są niezależne od pozostałych opłat.

Za działalność wykonywaną bez wymaganej koncesji albo bez zatwierdzonego projektu robót geologicznych pobierane są opłaty podwyższone, w wysokości:

- 50 000 zł za każdy kilometr kwadratowy powierzchni terenu objętego taką działalnością, przy czym rozpoczęty kilometr kwadratowy powierzchni terenu liczy się jako cały za poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin,
- 40 000 zł za każdy kilometr kwadratowy powierzchni terenu objętego taką działalnością, przy czym rozpoczęty kilometr kwadratowy powierzchni terenu liczy się jako cały za wykonywanie robót geologicznych,
- czterdziestokrotnej stawki opłaty eksploatacyjnej dla danego rodzaju kopaliny, pomnożonej przez ilość wydobytej bez koncesji kopaliny za wydobywanie kopalin.

Wpływy z tytułu wszystkich opisanych powyżej opłat za wyjątkiem wynagrodzenia z tytułu ustanowienia użytkowania górnictwa, w 60% stanowią dochód gminy, na terenie której jest prowadzona działalność, a w 40% dochód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jeżeli działalność jest prowadzona na terenie więcej niż jednej gminy, opłaty stanowią dochód gmin proporcjonalnie – odpowiednio – do wielkości powierzchni terenu objętego działalnością lub ilości wydobytej kopaliny.

Podatki i opłaty pobierane od działalności związanej z eksploatacją złóż węglowodorowych w Polsce są uznawane za jedne z najbardziej dogodnych dla inwestorów i najniższych na świecie. Główną przyczyną tego fenomenu były dotychczas słabe perspektywy geologiczne oraz to, że praktycznie jedynym podmiotem prowadzącym w Polsce tego typu działalność na większą skalę było Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, będące *de facto* narodowym koncernem naftowym (lub bardziej poprawnie gazowym).

Należy przypuszczać, że zarówno struktura, jak i wielkość podatków i opłat pobieranych od firm prowadzących działalność poszukiwawczą i wydobywczą ulegną rozbudowie i zwiększeniu w sytuacji sukcesu w eksploatacji złóż gazu z łupków.

3. Analiza sektora usług związanych z poszukiwaniem i wydobywaniem gazu ziemnego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem gazu ziemnego ze źródeł niekonwencjonalnych, zwłaszcza gazu z łupków

3.1. Regulacje prawne

Przedsiębiorstwa serwisowe działają w Polsce na podstawie zapisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze oraz innych, ogólnych praw dotyczących działalności gospodarczej przedsiębiorstw w Polsce.

Prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług geologicznych i geofizycznych, w tym wiertniczych, sejsmicznych czy innych związanych z poszukiwaniami, a także wydobywanie węglowodorów jako takie, nie podlega koncesjonowaniu.

Dana firma serwisowa wykonuje swe prace w ramach praw i koncesji przysługujących podmiotowi, który ją wynajął (koncesjonariuszowi). Najczęściej usługę taką zamawia tzw. „operator koncesji”, a ryzyko dostawcy usługi serwisowej limitowane jest zwykle kapitałem założycielskim spółki koncesyjnej – stąd konieczność gwarancji i zabezpieczeń.

Ścisłym regulacjom podlegają natomiast kwestie związane ze sprzętem używanym przez firmy serwisowe oraz zatrudnianiem kadry do prowadzenia *de facto* górniczych prac geologicznych. Zgodnie z Artykułem 50 ust. 1 Prawa geologicznego i górniczego (Pgg) „Osoby wykonujące czynności polegające na wykonywaniu, dozorowaniu i kierowaniu pracami geologicznymi powinny posiadać kwalifikacje określone ustawą” – artykuł ten dokładnie określa kategorie kwalifikacji, jakie są konieczne do prowadzenia poszczególnych prac geologicznych i górniczych (np. dla poszukiwania i rozpoznawania złóż węglowodorów konieczne jest uzyskanie kategorii I). Do uzyskania kategorii I–X, których część jest konieczna dla prac w interesującym nas zakresie, konieczne jest uzyskanie „świadczenia wydanego przez ministra właściwego do spraw środowiska”, dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunkach odpowiednich do kategorii kwalifikacji oraz praktyka [„Praktyką jest: 1) udział w wykonywaniu dozoru prac geologicznych lub wykonywaniu prac kartografii geologicznej lub wykonywaniu w terenie badań geofizycznych lub kierowaniu w terenie robotami geologicznymi; 2) udział przy sporządzaniu projektów robót geologicznych i dokumentacji geologicznych lub projektowaniu i dokumentowaniu prac kartografii geologicznej albo badań geofizycznych”]. Stwierdzenie kwalifikacji następuje w drodze egzaminu, który mimo przyjętego przez Polskę prawodawstwa UE odbywa się w dalszym ciągu wyłącznie w języku polskim (!), gdyż cała dokumentacja górnicza (geologiczna) itp. również musi być prowadzona w języku polskim.

Szczegółowe wymagania dla poszczególnych kategorii kwalifikacji do wykonywania, dozorowania i kierowania pracami geologicznymi, jak też dotyczące ustalania składów komisji egzaminacyjnej i zespołu egzaminacyjnego, określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska

Wymagania odnośnie ruchu zakładu górniczego, a takim jest – zgodnie z art. 6 Pgg – kopalnia gazu ziemnego, określone są w artykułach 105–121 Pgg. I tak, np. wymagania odnośnie wyrobów, jakie mogą być stosowane w ruchu zakładu górniczego zostały określone w artykule 113, a zasady na jakich oddaje się do ruchu obiekty, maszyny, urządzenia, jak również dokonywanie zmian warunków eksploatacji, znajdują się w art. 114.

Do niedawna prace związane z działalnością poszukiwawczą na złożach gazu ziemnego i ropy naftowej w Polsce prowadzone były w zasadzie wyłącznie przez podmioty z Grupy Kapitałowej PGNiG. Obecnie, z uwagi na znaczne zwiększenie liczby podmiotów poszukujących gaz i ropę ze złóż niekonwencjonalnych, w Polsce pojawiły się również podmioty zagraniczne, np. z Republiki Czeskiej.

Literatura

- Pacek-Lopalewska A., 2009 – Procedura uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia w kontekście poszukiwania i eksploatacji złóż węglowodorów w Polsce. Październik 2009.
- Florkiewicz E., Kawicki A., 2009 – Postępowania administracyjne w sprawach określonych ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Zeszyt Metodyczny Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska nr 1, sierpień 2009.